

Nová publikace o podpoře rodin

Ladislav Průša, Petr Višek, Robert Jahoda: Alchymie nepojistných sociálních dávek Praha, Wolters Kluwer 2014. 280 s. ISBN 978-80-7478-528-3

Nepojistné sociální dávky patří k významným nástrojům sociální politiky, a to ani ne přímo objemem finančních prostředků, které jsou jimi redistribuovány, ale zejména specifickou rolí, kterou plní, a sociálními situacemi, které řeší. Neobvyklý název práce vystihuje skutečnost, že správné nastavení nepojistných sociálních dávek je skutečně alchymíí. Zvolené téma je proto neobyčejně aktuální.

Úspěch každého bádání se odvíjí od přesné a jasné formulace cílů a nastolení motivujících pracovních hypotéz. Cílem této publikace bylo zejména analyzovat vývoj hmotné podpory rodin formou nepojistných sociálních dávek a nastínit náměty na prioritní úpravy v této oblasti, což se autorům podařilo. Použité metody pak odpovídají stanovenému cíli a jsou plně adekvátní zkoumané problematice. Byla využita obsahová sekundární a komparativní analýza literatury, českých a cizojazyčných dokumentů a zahraničních výzkumných zdrojů. Dále byla provedena sekundární analýza dat.

Celá monografie je rozdělena do tří bohatě členěných částí. První část se dopodrobna zaměřuje na vývoj hmotné podpory rodin poskytované prostřednictvím nepojistných sociálních dávek od roku 1990 a zejména po roce 2010. Autoři vyčíslili

celkové výdaje na podporu rodin prostřednictvím systému nepojistných dávek v nominálním vyjádření a v relaci k objemu HDP a celkových výdajů státního rozpočtu, včetně provedení mezinárodního srovnání v rámci EU.

Druhá část monografie pojednává o nepojistných sociálních dávkách jako o jednom z nástrojů sociální a rodinné politiky. Obsahuje analýzu jeho kritických míst, zabývá se možnostmi a podmínkami predikcí při jeho tvorbě a změnách a problémy deformací návrhů v procesu jejich schvalování.

Ve třetí části jsou formulovány náměty na prioritní úpravy v oblasti nepojistných dávek pro rodiny s dětmi, přičemž je zdůrazněna potřeba přijímat nová opatření. Zejména tato část je velmi inspirativní.

Ačkoliv je téma práce značně rozsáhlé, má práce vyvážený charakter, je zaměřena na charakteristiku stěžejních otázek, ovlivňujících podstatu problémů v rámci jednotlivých systémů. Autoři nesklouzávají do přílišných podrobností a dílčích detailů, jejichž charakter nemá zásadní vliv na výsledná řešení.

Celkově proto hodnotím práci jako koncepčně a pojmově dobře ukotvenou, vystihující hlavní aspekty a problémové oblasti studované problematiky. Je vysoce informativní, je napsána kultivovaně

a metodicky jí také nelze nic vytknout. Je nutno vyzdvihnout i skutečnost, že se autorům podařilo na cca 200 stranách skutečně nabídnout čtenáři ty nejdůležitější poznatky a náměty. Autoři dobře pracují s literaturou (v práci je 173 odkazů na použitou literaturu); zařazení obrázků, tabulek, grafů a příloh vhodným způsobem ilustruje celou problematiku.

Téma je vysoce aktuální a poskytuje široký prostor pro rozpracování. Považuji za chválné, že autoři zvolili střizlivý a věcný přístup, prošli tuto problematiku od základních souvislostí až ke konkrétním otázkám se zřejmým úmyslem nalézat řešení.

Zkušený autorský kolektiv se problematikou dlouhodobě zabývá a projevil nesporně svoji velkou odbornou erudici. Je patrné, že vyhledal a systematicky zpracoval větší množství relevantních podkladů a podařilo se mu sestavit srozumitelný přesvědčivý materiál s logickou stavbou. Projevil přitom cit pro výběr kvalitních podkladů preferujících odborné pohledy.

V publikaci mohou nalézt poučení nejen ti, kteří se profesně zabývají problematikou podpory rodin, ale i studenti vysokých a odborných škol a všichni, kteří se chtějí s touto problematikou seznámit z vlastního zájmu.

Vojtěch Krebs, VŠFS

Aktivita jako projekt

Jaroslava Hasmanová Marhánková: Aktivita jako projekt: Diskurz aktivního stárnutí a jeho odezvy v životech českých seniorů a seniorek

Praha, Sociologické nakladatelství, 2013. 170 s. ISBN: 978-80-7419-152-7

Autorka v knize *Aktivita jako projekt* odvázně reaguje na aktuálně převažující diskurz aktivního stárnutí. Aniz by ho zatracovala nebo od něho zrazovala, upozorňuje na některé jeho nezamýšlené důsledky. Základní sdělení publikace zní, že idea aktivního stárnutí sice narušuje klasické stereotypy o pasivním a nešťastném stáří, ale zároveň vytváří nové formy nerovností založené na možnosti nebo ochotě stárnout aktivně. Aktivní stárnutí také seniorům přislíbujících spokojený život, ale zároveň na ně klade novou odpovědnost v přesvědčení, že stárnutí je proces ovlivnitelný, kde si každý sám může za to, jak mu ve stáří bude.

Tyto teze autorka rozpracovává v pěti hlavních kapitolách - jedné teoretické, jedné metodologické a třech kapitolách prezentujících výsledky vlastního etnografického výzkumu v centrech poskytujících volnočasové aktivity pro seniory. Po formální stránce je knížka příjemným čtením s jasnou strukturou a logikou výkladu. Čtenář není zahlcován ani přemírou teorie či množstvím dlouhých citací; na správném

místě v textu je vždy k dispozici právě tolik informací, kolik je k pochopení prezentovaných zjištění třeba.

V teoretické části je popsán proces geneze diskurzu aktivního stáří. K pochopení, kde se tento koncept vzal a proč jej společnost potřebovala, vede seznámení s diskurzem, který mu předcházela. Jednalo se o modernistický model stárnutí, který pevně svazoval stáří s nemocí, nemohoucností a závislostí. Stáří bylo v tomto modelu prezentováno jako problém, který je třeba řešit, a to zejména prostředky v té době vznikajícího sociálního státu.

Jako alternativa se postupně vynořila teorie o aktivitě. Důvodem, proč byla idea aktivního stáří dle autorky tak hladce přijata, je, že je výhodná pro všechny a nabízí řešení potíží modernistických představ o stáří. Lidem je přislíbena štěstí i ve stáří, které má plynout z aktivity, a zároveň jim je předána zodpovědnost za jeho dosažení. Současně mají být minimalizovány ekonomické důsledky demografického stárnutí populací díky delšímu setrvání nově ak-

tivních seniorů na trhu práce. Ve výsledku je dnes aktivní stárnutí prezentováno jako univerzální obraz správného stárnutí, a to jak v gerontologickém diskurzu, tak v mezinárodních dokumentech (s. 33).

V empirických kapitolách se autorka věnuje některým limitům těchto optimistických příslibů. Své poznatky formuluje na základě tříletého výzkumu dvou center, která nabízejí vzdělávací kurzy a volnočasové programy pro seniory. Centra pojímá jako představitele konceptu aktivního stárnutí. Ve výzkumu autorka používala metody zúčastněného pozorování, studovala dokumenty a uskutečnila 34 rozhovorů s klienty center, 4 rozhovory se seniory „neklenty“ a 13 rozhovorů se zaměstnanci.

První empirická kapitola se nazývá „Aktivní stárnutí jako forma disciplinace těla“. Autorka zde navazuje na Foucaultovy teorie, když aktivní stáří pojímá jako techniku biomoci. Zdůrazňuje, že vzhledem k prezentaci aktivního stáří jako jediného správného stáří zde vyvstává pro seniory až „povinnost stárnout dobře“ (s. 60). Štěstí a zdraví